

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

7. UNESCO. Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education. Seoul, 2010. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190692.locale=en>
8. OECD. Future of Education and Skills 2030 / OECD Learning Compass 2030. URL: <https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>
9. Міністерство освіти і науки України. Стандарт вищої освіти України: перший рівень, бакалавр, спеціальність 022 «Дизайн». Наказ МОН України № 1391 від 13.12.2018. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/022-Dyzayn-bakalavr.28.07.pdf>
10. Міністерство освіти і науки України. Стандарт вищої освіти України: перший рівень, бакалавр, спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Наказ МОН України № 725 від 24.05.2019. URL: <https://ksada.org/wp-content/uploads/2024/12/standart-023-om.pdf>
11. Національне агентство кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій України. URL: <https://nqa.gov.ua/national-qualification-frame/>
12. Scagnetti G. A Dialogical Model for Studio Critiques in Design Education. The Design Journal. 2017. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14606925.2017.1353024>

СУСЛИНЕЦЬ Олександр Васильович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Ми живемо в світі, який стрімко змінюється. Ледь не кожного дня з'являються нові технології, і це вимагає від нас адаптації. Одна з них — це штучний інтелект. Поряд з користю яку він несе, нам потрібно зважати і на можливі ризики: генерація повідомлень, фотографій та відео за допомогою ШІ використовуються для поширення заздалегідь неправдивої інформації та маніпуляції суспільною думкою. В таких умовах критичне мислення постає фундаментальною системою захисту, і дозволяє індивіду зберігати когнітивну незалежність та орієнтуватись в потоках суперечливої інформації.

Сучасні методи маніпуляції є складними з технологічного погляду. Але вони ефективні тому, що базуються на особливостях нашого мозку. Ключовим фактором вразливості людини до дезінформації є превалювання механізму швидкого інтуїтивного мислення. Воно базується на автоматичних евристичних і прагненні мозку до “легкого пізнання”. Цей механізм дозволяє інстинктивно шукати безпеки у звичних паттернах для зменшення когнітивних зусиль. Проте, він ставить під загрозу точність міркувань через використання когнітивних ярликів, таких як евристика доступності або репрезентативності.

Особливу небезпеку становить емоційне захоплення. Коли мигдалеподібне тіло (амігдала) фіксує емоційний біль, страх або шок від новини,

воно передає сигнали до всього мозку, та ініціює вивільнення гормонів стресу. Це призводить до виникнення “тунельного зору” та блокування раціональних процесів міркування у префронтальній корі. У стресовій ситуації людина схильна накопичувати негативні думки. Це створює ефект “ментальної снігової кулі”, що паралізує когнітивну гнучкість і змушує розум інстинктивно шукати захисту у звичних інтелектуальних шаблонах, навіть якщо вони хибні.

Крім того, критичний аналіз інформації не є автоматичним процесом. Згідно з концепцією прогностичного опрацювання, мозок активує зони глибокого міркування лише тоді, коли фіксує “помилку прогнозування” — суттєву невідповідність між очікуваною моделлю світу та отриманими новими даними. Якщо дезінформація майстерно підлаштована під наш світогляд, вона легко проходить через фільтри контролю, і мозок просто не бачить приводу сумніватися.

Щоб протистояти цим механізмам, необхідно застосовувати критичне мислення на постійній основі. Спочатку це вимагатиме надзвичайних зусиль, але наш мозок здатний до нейропластичності, тому з часом процес аналізу інформації стане менш енергозатратним та більш швидким.

Одним із основних інструментів протидії дезінформації є аналіз корінних причин (метод “5 чому”). Замість емоційної реакції на повідомлення (наприклад, тривогу від заголовка), цей підхід вимагає послідовного заглиблення в нову інформацію шляхом створення логічного ланцюжка. Ставлячи запитання “чому?” кілька разів, людина активує прогностичне опрацювання в мозку. Це дозволяє виявити невідповідність між новими даними та реальністю, та викрити маніпулятивні прийоми, використані в новині.

Паралельно з цим, критично важливою є вправа “Виклик припущенням”. Вона спрямована на виховання епістемічної смиренності — здатності визнавати власні прогалини в знаннях. Суть методу полягає у виокремленні 3–5 базових переконань, на яких ґрунтується новина, та в свідомому пошуку контрдоказів для кожного з них.

Для подолання ефекту “ехо-камери”, де дезінформація лише підкріплює існуючі погляди, доцільно використовувати методику зміни перспективи. Свідома спроба аргументувати позицію ідеологічного опонента активує скронево-тім’яний вузол та мережі емпатії, що дозволяє мозку вийти за межі своїх упереджень.

Таким чином, критичне мислення постає базовою умовою виживання в цифровому світі. Завдяки нейропластичності нашого мозку ми можемо адаптуватися до нових викликів і протидіяти дезінформації.

Список використаних джерел:

1. Авторський курс з розвитку критичного мислення, заснований на методиці Ольги Збарської : навчальний посібник / укладачі Н. М. Черненко, О. І. Папач. – Львів-Торунь : Liha-Pres, 2025. – 374 с.

ТАМОЖСЬКА Ірина Володимирівна

**ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНІ НАВЧАЛЬНІ СИТУАЦІЇ ЯК
ДИДАКТИЧНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ПЕДВГОГІКИ
ЛІДЕРСТВА**

У професійній діяльності магістрантів педагогічних спеціальностей виникатимуть різні ситуації, що вимагатимуть від них критичного мислення як ключового чинника якості прийняття рішень та здійснення професійних дій, адже їм доведеться адаптуватися до професійної взаємодії з учасниками освітнього процесу (колегами, керівництвом, здобувачами освіти).

Варто наголосити на тому, що базові знання є необхідною, але недостатньою умовою для розвитку критичного мислення в межах певної галузі (зокрема й педагогічної). Зазначимо, що критичне мислення охоплює когнітивні здібності (увагу, пам'ять, уяву, сприйняття, саморегуляцію, ціннісне ставлення до знань, інтелектуальну допитливість) та відповідні установки (відкритість до нових ідей, об'єктивність, інтелектуальну чесність, рефлексивність, раціональність, толерантність до невизначеності, відповідальність за ухвалені рішення).

Даян Ф. Галперн (Diane F. Halpern) підкреслює, що критично мисляча людина оцінює не лише кінцевий результат розумової діяльності (наскільки обґрунтованим є рішення / ефективним розв'язання проблеми), а й сам процес мислення. Зокрема, увага зосереджується на аналізі міркувань, що привели до висновків, а також на чинниках, що вплинули на процес ухвалення рішення [1].

Науковці (Дж. Херд (J. Heard), К. Скаулер (C. Scoular), Д. Дакворт (D. Duckworth), Д. Рамалінгам (D. Ramalingam), І. Тео (I. Teo) визначають критичне мислення як процес аналізу та оцінювання інформації, міркувань і ситуацій відповідно до встановлених правил із метою формування обґрунтованих і глибоких нових знань, розумінь, гіпотез і переконань. Критичне мислення також передбачає здатність людини опрацьовувати й синтезувати інформацію так, щоб раціонально застосовувати її для виконання завдань, ухвалення зважених рішень та ефективного розв'язання проблем [2].

Критичне мислення майбутніх фахівців, як вважають Л. Кравченко та О. Ільченко, доцільно розглядати не як формально задекларовану компетентність і не як сукупність розрізнених інтелектуальних прийомів, а як цілісну культуру раціонального судження та відповідального прийняття

formation in the process of teaching the discipline "automatic control theory"	середовищі: особливості формування у процесі викладання дисципліни «теорія автоматичного управління»	
Yurii Syvokon Methods for developing critical thinking of future specialists in the field of choreographic art in the process of studying the discipline "classical dance"	Сивоконь Юрій Методи розвитку критичного мислення майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва в процесі вивчення дисципліни «класичний танець»	335
Oleksandr Syzon Critical thinking as a component of the professional training of a future physics teacher	Сизьон Олександр Критичне мислення як складова професійної підготовки майбутнього вчителя фізики	339
Svitlana Sytnik Psychological factors of critical thinking of future psychologists	Ситнік Світлана Психологічні чинники критичного мислення майбутніх психологів	341
Andrii Sychov Ways to improve critical thinking when teaching the discipline "calculation and design of industry equipment"	Сичов Андрій Шляхи підвищення критичного мислення при викладанні дисципліни «розрахунок і конструювання обладнання галузі»	349
Olha Soroka Critical thinking in the structure of transversal competencies of future teachers: content and ways of formation	Сорока Ольга Критичне мислення у структурі трансверсальних компетентностей майбутніх учителів: зміст і шляхи формування	351
Tatiana Stritievych Critical thinking in the training of fine arts and design professionals	Стрітьєвіч Тетяна Критичне мислення у підготовці професіоналів з образотворчого мистецтва та дизайну	355
Oleksandr Suslynets Critical Thinking: Countering Disinformation	Суслинець Олександр Критичне мислення: протидія дезінформації	358
Iryna Tamozhska Professionally oriented	Таможська Ірина Професійно	360